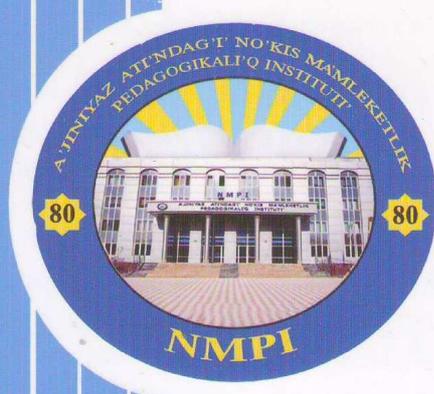

ISSN 2010-720X

**ILIM
HA'M
JA'MIYET**

**FAN
VA
JAMIYAT**

2014 (№4)

**НАУКА
И
ОБЩЕСТВО**

**SCIENCE
AND
SOCIETY**

ган өлем хаккында кенирек түсиникке ийе болууын көлейди, әлбетте. Бунда оқытуушы оқытушыга не үйретиу керек, оқытушы өз жолын қалай тауып алады ямаса қандай билим, укыплылык хәм кәликпелерди бериуи хаккында анык хәм толык реже тийкарында жумыс алып барууи тийис. Эне усындай уазыйпаларды интеграциялык сабакларда әмелге асыруу мүмкиншилиги жокары. Интеграциялык сабактын алып барууи тәртиби төмендегише:

Әдетте сабак исленбеси:

I) Шөлкемлестириу.

II) Үй жумысларын сорау хәм бахалау.

III) Таза теманы түсиндириу.

IV) Таза теманы бекемлеу

V) Жуумаклау бөлимлеринен турады.

Дәстүрий сабакларда тема усы режеден шықпаган халда бериледи. Ал, интеграциялык сабакларда билим тек бир жақлама емес, кенирек түрде пикирлер менен алып барылады. Мысалы, баслауыш класларда ана тили сабағында «Атлык» темасын түсиндиремиз: атлык нени билдириуин, қандай сорауларга жууап бериуин, баска сөз шакапларынан айырмашылығын хәр кыйлы мысаллар келтирип түсиндирип беремиз.

Енди усы сабакты көргизбе сүүретлер арқалы интеграциялаймыз. Оқытушылар жокарыдағы сорауларга жууап берген халда атлык сөзлер хәм сөз дизбеклерин сүүрет дәптерлерге

сызды. Сүүреттеги «атлыклар» менен гәплер, гәплерден болса киши көлемдеги шығарма хәм баянлар дүзе алыу, оларды қайта шөлкемлестириу мүмкиншилигине ерисип отырады.

Тәлим интеграциясынын хәр кыйлы формалары бар:

1. Көп предметлилик; (Бунда фундаментал билимлерди салыстыруу тийкарында)

2. Қосымша пәнлер тийкарында;

3. Тийкаргы пәнлер тийкарында;

Интеграциялык сабак системасын шөлкемлестириу ушын оқытуушы көргизбелі техника куралларынан нәтижелі пайдаланууи тийис. Киши мектеп жасындағы балалар ушын арнаулы педагогикалык көрсетпелер, видео хәм аудио көрсетпелерден пайдалануу олардың алған билимлеринин жағлы өлем менен тиккелей байланыстылығын оқытушы санасында сәулелендириу үлкен әҳмийетке ийе. Бундай сабакларда «өлем-тәбият-инсан» системасында билимлер берилип, түрлі искерликлер тийкарында кәликпелер хәм тәжирийбелер кәлиглестирип баралды.

Жуумаклап айтқанда, миллий мектебимиздеги билим мазмуны миллий тәрбиямыздың максет хәм уазыйпаларына мууапык белгилениуи шәрт хәм ол хәр тәрептеме үйлесимлі рауажланған саламат әуладты тәрбиялап камалға келтириуге хызмет қылуы талап етиледи. Өз нәубетинде бул, дүнья билимлендириу стандартларына сай дүзилген мәмлекетлик бағдарламаға жууап бериуи тийис.

Әдебиятлар

1. Хасанбоева О. Тәрбиявий ишлар методикаси. -Т.: Ұкитувчи.1996. -Б. 47.
2. Қосназаров К., Пазылов А., Тилегенов А. Педагогика -Н.: Билим. 2010
3. Ибрагимова Х.И., Абдуллаева Ш.А Т.: Педагогика. 2007.

Мақолада тағлим технологиялари ва уларнинг дарс жараёнидаги аҳамияти хақида сўз юритилади. Бугунги кунда янги педагогик технологияларнинг ва интеграцион дарсларнинг аҳамияти айниқса бошланғич синфларда бекиёсдир. Улардан ўз ўрнида фойдаланиш инсталлан натижаларга эришишда ёрдам беради.

РЕЗЮМЕ

В статье речь идёт о значении образовательных технологий и интеграционных уроков в процессе обучения. В нынешнее время образовательные технологии и интеграционные уроки имеют особое значение в процессе обучения начальных классов общеобразовательных школ. И их уместное использование может дать хорошие результаты.

РЕЗЮМЕ

The article deals with a significance of educational technologies and integrated lessons in the teaching process. Nowadays educational technologies and integrated lessons play an important role in teaching the primary classes at general educational schools. Their use in teaching process in a correct way can give better results.

SUMMARY

ФИЗИКАЛЫҚ ШЫНЫҒЫҰЛАРДЫҢ ИНСАН САЛАМАТЛЫҒЫНДА ТУТҚАН ОРНЫ

П.Қалжанов — үлкен оқытуушы

Әжинияз атындағы Нәкис мәмлекетлик педагогикалык институты

М.Рамазанов — магистрант

Бердақ атындағы Қарақалтақ мәмлекетлик университети

Таянч сўзлар: мускул фоалияти, анатомик ва функционал етилиш, юрак-кән томир системасы, гиподинамия, физиологик уйғотқич.

Ключевые слова: активность мышц, физический труд, анатомическое и функциональное развитие, сердечно-сосудистая система, гиподинамия, физиологическое пробуждение.

Key words: muscle activity, physically work, anatomical and functional development, cardio blood vascular system, hypodynamia, physical wake.

Хәзирги дәуирде илимий техникалык прогресстин жетискенлиги, мийнет процесинин механизацияланып, хәттеки, автомагластырылуы адамлардан тек гана мийнет процесине женилик тууғызып коймастан, олардын күнделikli хәрекет искерлигинин кемейиуине алып келмекте. Бул, өз гезегинде, организмнің булшык ет искерлигин белгиледи дәрежеде кемейтиу хәм шеклеу менен бирге организмде гиподинамиялык- яғный кем хәрекетлик жағдайынын пайда болууына себепши болмақта. Организмнің кем хәрекетлик жағдайы организмге белгиледи дәрежеде зыянлы болып онын жумыс искерлигин төменлетеди. Мине усындай жағдайда физикалык шынығыудың саламатлықты бекемлеуге бағдарланған әҳмийети айрықша орын тутады.

Хызмет органды пайда етеди деп айтылған сөз хакыйкатында да рас. Себеби, физикалык жумыс организмге унамлы тәсир жасап, онын анатомиялык хәм функционалык жақтан

жетилисиуин төмийинлейди. Егер организм ямаса орган хәрекетсиз қалса онын улыума искерлиги төменлейди.

Адамлар хәрекет искерлиги төмен болған жағдайда да тиришилик етеди, бирак бул жағдай ондай адамларда булшык еттин пассив хәрекет жағдайына өтиуине алып келеди. Бундай жағдайда сүйеклер хәлсиз болып, жүрек кан тамырлар, дем алыс хәм баска да системалардың жумысы төменлейди, айырым халларда адам көп уақыт төсек тартып қалғанын да байқауға болады. Сонлықтан бундай жағдайларда емлеушптер аламға ең дәслепки хәрекет етиу мүмкиншилиги пайда болууы менен оны орнын турып хәрекет етиуге бағдарлайды. Егер орнынан турыу мүмкиншилиги болмаса жатқан халда хәр кыйлы шынығыулар ислеуди усыны етеди.

Илимий техникалык прогресстин жетискенликтери тийкарында адамның мийнет хәрекеті өзгермекте, яғный адамлардын жасау жағдайы олардан жүдә аз физикалык мийнет-

ти талап етпекте. Мийнет процесинин механизацияланып, автоматластырылууы барысында физикалык мийнеттин ахмийети төменлеп, адамның булшык ет искерлиги хэм оған жумсалатуғын энергия, физикалык күш кемеймекте.

Хәзирги дәуирде адамлар күнделикли турмыста хәр кыйлы транспортлардан пайдаланыуына байланыслы өз аягы менен жүдә аз жүргенлиги себепли физикалык хәркет кемейип кетпекте. Усы сыяклы хәр кыйлы хызметлерде, әсиресе акыл мийнети менен шуғыланыушы адамларда булшык ет искерлиги жүдә төмен болады. Бундай хызметтеги адамлар өзлеринин күнделикли кәнигелик хызметлерин аткарыу ушын физикалык күш жумсайды деген менен акыл мийнетине байланыслы болған нерв искерлитинин шаршауы бир канша жокары болады.

Хәзирги жағдайда адамлар арасында ушырасатуғын гиподинамия (*денеде хәркет искерлигиниң белгили дәрежеде шекленуи*) жағдайына карсы түрестин бирден-бир усылы олардың арасында спорт хэм массалык дене тәрбия шынығыуларын өткеруи илажларын жолға койуы болып табылады.

Физикалык шынығыулар хэм физикалык жумыс скелет булшык етлеринин интенсив хызметин тәмийинлеуи менен бирге дем алыс хэм жүрек кан тамырлар системаларының искерлигин жокарылатады хэм буның нәтийжесинде дем алыс артып оның теренлиги көбейип, жүрек тез хэм күшли кыскарады. Бул, өз гезегинде, кан тамырларына көп муғдарда қанды қысып шығарып, организмди көп муғдарда кислород пенен тәмийинлеуіе жақсы жағдай жаратады. Бундай жағдайда денениң актив булшык ет искерлиги кан тамырларын бир канша кеңейтсе, ал оған карама-карсы кем хәркеттеги орынларында кан тамырларын тарайтады. [4]

Хәркетшенлик дене органдарының жумысын жақсылайды. Физикалык шынығыулар тәсиринен көкирек клеткасы рауажланып кеңейеди, жумсак жериниң көлеми үлкейеди, газ алмасуы, кан айланысы жақсыланады, жүрек булшык етлери бекемлениди. Физикалык шынығыулар дыққатты, есте сақтау уқыпшылығын рауажландырып, тәртипшилик, табанлылык сыяклы әдетлерин рауажланыуына да жәрдем етеди. Буның ушын азаның дене шынығыулар күнделикли өз уақтында орынланыуы керек. Егер адамлар хәр күни азаның шынығыуларды үзликсиз ислеуіе әдетленуи нәтийжесинде адамның нерв системасына, барлық вестетативлик хызметлерине тәсир етип, хәркеттин координациясын жақсылайды хэм организмге «физиологиялык оятып» болып хызмет аткарады. [2]

Денениң гиподинамиялык жағдайында булшык ет искерлигинин төмен болуына байланыслы организмде қанның дене бөлимлери бойлап бәлистирилиуи төмен болады хэм кан тамырларының эластиклык хызметі төменлейди. Физикалык жумыс булшык ет искерлигин күшейтиу менен биргеликте кан тамырлары реакциясын аттырады.

Кан тамырларының тарайуы ямаса кеңейуі реакциясы физикалык жумыс жағдайында жүрек кан тамырларының искерлиги ушын үлкен ахмийетке ийе болады. Егер хәркет искерлиги төмен ямаса физикалык мийнет пенен жетерли дәрежеде шуғылданбаған адамға қандай да бир физикалык жумысты аткарыу керек болса, онда оның кан тамырлары бул жумысты аткарыу ушын қанды өз уақтында организмде қайта бәлистире алмайды. Нәтийжеде, жүрек жумысына күш түседі хэм оның тез шаршауына алып келеди.

Илимий изертлеулер тийкарында дәлилленген жағдай егер адам денесинин барлық бөлимлеринде кан тамырлары диаметри бирдей кеңисликке ийе болса, онда адамның тыныш жағдайында оның денеси бойлап айланыста жүретуын қанның муғдары минутына 30 литрге тең болуы керек екен, ал ҳақыйқаттында бундай жағдайда адамның жүреги минутына тек ғана 5-6 литр қанды кан тамырларына қысып шығарады. Бул кан муғдары адамның тыныш жағдайында оның барлық органдарының искерлигин тәмийинлеуіе жетерли болады. Бундай жағдайда денениң бир канша актив хәркетшен

бөлимлери қанды көбирек талап етсе, ал кем активликке ийе бөлимлери аз талап етеди. Мысалы: ауқатланып болғаннан соң денениң қарын бөлими органдары қанның айланысын көбирек талап етсе, ал акыл мийнети барысында мий клеткалары, физикалык мийнет барысында скелет булшык етлери хэм жүрек қанды баска бөлимлерге қарағанда көбирек талап етеди. [3]

Физикалык мийнет ямаса шынығыу адамнан барлық жас дәуірлеринде организмнің хәр тәрәппеме рауажланыуын тәмийинлесе, ал ересек адамларда организмнің морфо-функционаллык жағдайын жақсылауы менен бирге оның жумыс искерлигин арттырады хэм саламатлығын бекемлейди. Үлкен жастағы хэм қартайған адамларда жокарыда айтылған жағдайларды сақтау менен бирге жастың өсиуіне байланыслы пайда болатуғын айырым қолайсыз жағдайлардан сақтайды.

Физикалык шынығыудың ахмийети хэм роли буның менен шекленбейди. Булшык ет искерлигинин системалы түрде жүргизилиуи организмде хәр кыйлы қолайсыз жағдайлар тәсирине шыдамлы етеди.

Мәселен, температураның кескин өзгеруіне, кислородтың жетиспеушилик жағдайына, атмосфера басымының өзгеруіне хэм радиация нуры тәсирине шыдамлылык жағдайын арттырады. Физикалык шынығыу менен системалы түрде шуғылланған адам қоршаған орталықтың жокары температурасы жағдайында да физикалык жумыс пенен жақсы шуғылана алады. Спортсменлер кислородтың жетиспеушилик жағдайын жақсы өткереді, оған тез ийкемлеседи хэм хәр кыйлы кеселликтерге шыдамлы болып келеди.

Жокарыда айтылғанындай, хәзирги турмыс жағдайы адамлардың булшык ет хәркетиниң кемейуіне бир канша себеп болды. Бул, өз гезегинде, физикалык шынығыу хэм оның менен шуғыллануы ахмийетин көрсетпекте. Усыған байланыслы дене тәрбиясы кәнигелиги хэм спорт пенен шуғылланушыларды тәрбиялауға болған талап күннен-күнге артпақта.

Өзбекистан Республикасы гәрәзсизлик жылларында спортты хәр тәрәппеме рауажландырууға айрықша итибардың берилиуи нәтийжесинде спорт пенен шуғылланушы барлық жасы кишилер хэм жасы үлкенлерге барлық мүмкиншиликтер жаратылып берилген. Гәрәзсизлик жылларында миллий менталитетимизди улығлаушы спорт тури болған «Миллий Кураш» дүнья аренасына көтерилди. Футбол, теннис хэм баска да спорт түрлери рауажландырылмақта. Әсиресе, соңғы жыллары балалар спортына айрықша кеуіл бөлинбекте. Бундай жетискенликтердің дәлили сыпатында мәмлкетимиз Президенти тәрәпинен 2014-жылды «Саламат бала» жылы деп белгилеуі де елимизде жаслар арасында саламат турмыс тәрәзин қәлиплестириу хэм оларды дене тәрбиясы хэм спортқа бағдарлауға қаратылып атырған үлкен итибардың айқын мысалы ретинде қарауға болады.

Жәмийет рауажланыуының хәзирги дәуір басқышында көмил инсанди тәрбиялау ең тийкарғы, кешиктирип болмайтуғын ахмийетли уазыйпалардан бири.

Көмил инсан рууһый жетик, физикалык күшли болуы керек. Инсанның ақылый тәрбия хэм физикалык сыпатларын рауажландыруу, саламатлығын бекемлеуі, жумыс қәбилетин асыруу, топарларда қолайлы саламат турмыс орталығын жаратуыдың көп қырлы процесинде дене тәрбия хэм спорттын ахмийети артып баратырғанлығы көзге тасланбақта.

Президентимиз И.А.Каримов та өз мийнетлеринде көмил инсан дегенде хәр тәрәппеме рууһый хэм физикалык жақтан жетик адамды атап көрсетеди. Әсиресе, «келешетимиз тырнағы билем дәрәйларына қаратылады, басқаша айтқанда, халқымыздың ертеңги күни қандай болуы перзентлеримиздің бүгин қандай тәлим хэм тәрбия алыуына байланыслы» [1] деген пикири хэм көз-қарастары үлкен ахмийетке ийе.

Айтып өтиуі керек, халықтың саламатлығын бекемлеуі мақсетинде мәмлкетимизде бир қатар илажлар әмелге асы-

рылмакта. Бунда “Алпамыс хэм Баршынай” арнаўлы тест-сынаўларынын турмыска енгизилиўи, оқыўшы жаслар хэм талабалардын спорт жарыслары “Үмит нәлшелери”, “Баркамал әўлад”, “Универсиада”, Халык миллий ойынлары, мийнет жәмәәтлеринде спартакиадалар, бириншиликлердин тураклы шөлкемлестирилиўи итибарға илайык.

Улыўма билим бериўши мектеплерде оқыўшылар дене тәрбиясының үзликсизлиги хэм даўамлылығы принципиниң тийкарғы максети мектеплердеги дене тәрбия сабақлары, спорт дөгереклери шынығыўларының тураклы шөлкемлестирилиўин тәмийинлеўди нәзерде тутады. Бул принциптин әхмийетли тәрәпи сонда, оқыўшыларды дене тәрбия хэм спорт ойынларына тартыў, сабақтан бос ўақытларында талантлы оқыўшылардың шеберлигин асырып барыў, саламат әўлад тәрбиясын жақсылаўға қаратылғанлығында. Дене тәрбия хэм спорт бойынша шынығыўларды шөлкемлестириў, оларды режелестириў, жарыслар өткерий хэм массалык спорт илажларының өткерилиўинде жоқары әхмийетке ийе. Халык тәлим министрлиги дизиминде барлык пәнлер менен бир қатарда дене тәрбия сабақлары да өзиниң мазмуны, формасы хэм де әхмийетине ийе. Сол себеплы халык тәлим министрлиги дизиминдеги улыўма билим бериўши мектеплер, арнаўлы мектеплер, колледж-лицейлер, спорт мектеплеринде дене тәрбиясына айрықша орын берилген. Сол орында айтып өтиў керек, оқыўшыларды спортқа хэм физикалық

тәрбияға бағдарлаўда хэм қызыктырыўда шанарақтағы орталықтың да тәсири жоқары болады.

Билсениз керек, көп жыллык илимий баклаў хэм изертлеўлер соны көрсетеди, инсан өмири даўамында алатуғын барлык мәлимлемениң 70%ин 5 жасқа дейин алады екен. Баланың санасы 5-7 жаста қәлиплесетуғын болса, усы дәўирде ол шанарақта ата-анасының тәрбиясында болады. Шанарақтағы орталықтың тәсириңде балада мәденияттың хэм мәнаўияттың тунғыш белгилери көрине баслайды. Ата-ана перзентиниң қызығыўшылығы, умтылысына, ой-пикиринде жүз берип атырған өзгерислерге, оқыўға болған ықласына, шуғылланып жүрген ислерине үлкен итибар қаратыўи тийис. Бос ўақытларында, көбинесе, спорттың хәрқыйлы түрлери менен шуғылланыўға қызыктырыўи лазым. [5]

Сол орында айтып өтиў керек “Билимлендириў ҳаққында”ғы нызам тийкарында хәзирги күнде Республикада халык тәлими системасында кескин өзгерислер, реформалар өткерилип, дене тәрбия сабақлары мәмлекетлик тәлим стандарты тийкарында шөлкемлестирилмекте. Тәлим бериўши мәкемелерде оқыўшы жаслардың бос ўақытларында спорт хэм саламатластырыў илажларын шөлкемлестириў, спорт жарысларын өткерийде олардың жәмәәтши шөлкемлери, яғный “Ешлик”, “Талаба” спорт бирлеспелери хэм олардың бәлимлери хызмет қылып атыр.

Бул исленилип атырған илажлардың хәммеси өсип қиятырған жас әўлад, қалаберди халықтың түрли тараўлардағы мийнет искерликлеринде өзиниң әмелий нәтийжесин көрсетиўи сөзсиз.

Әдебиятлар

1. Каримов И.А. Юсак маънавият-енгилмас куч. -Тошкент.: Маънавият, 2008. -Б. 61.
2. Дембо А.Г. Врачебный контроль в спорте. -М.: Медицина. 1988.
3. Нуриддинов Е.Н. Одам физиологияси. -Тошкент.: Алоқачи, 2005, -Б. 505.
4. Васильева В.В. Сосудистая реакция у спортсменов. -М.: ФиС, 1971
5. Рябухина Т.В., Физкультура для всей семьи, -М.: ФиС, 1989, 463 с

Мақолада жисмоний маданиятнинг инсон саломатлигида ва жамиятда тутган ўрни ҳақида сўз юритилади. Инсон организмнинг жисмоний кўникмаси ҳақидаги масалалар таҳлил қилинади. Одамлар орасида учрайдиган гиподинамия ҳолатига қарши курашнинг самарали усуллари ҳақида кўрсатмалар бериледи. Жисмоний машқлар билан тизимли шугулланишнинг мушак фаолиятини ва функционал ҳолатини юксалтириши қараб чиқилади. Мустақиллик йилларида юртимизда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантиришда амалга ошириладиган ишлар изоҳланади.

РЕЗЮМЕ

В статье ведется речь о роли физической культуры в здоровье человека и обществе. Анализируются вопросы физической адаптации человеческого организма. Даются полезные информации для борьбы с заболеванием гиподинамия. Наблюдается повышение функциональных состояний и мышечная работы под влиянием систематических занятий физическими упражнениями. Будут говориться развития спорта и физической культуры за годы независимости.

РЕЗЮМЕ

In the article it talks about the role of physical education in health and society. Analyzed are the problems of physical adaptation of the human organism. Provides useful information for leading wrestling fight with the disease hypodynamia. The increase of functional States and muscular work under the influence of systematic physical exercises. Will says the development of sports and physical culture during the years of independence

SUMMARY

ЎСМИРЛАРДА СОҒЛОМ ТУРМУШ МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

3. Тангирбергенова — ассистент-ўқитувчи

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогикалық институти

Таянч сўзлар: сиёсий омил, соғлом турмуш, эстетик кадриятлар, жисмоний саломатлик, маънавий саломатлик, гигиена қоидалари, фуқаро, саломатлик муҳофазаси.

Ключевые слова: политический приём, здоровый образ жизни, эстетическое наследие, физическое здоровье, духовно- здоровый, правила гигиены, гражданин, охрана здоровья

Key words: political device, healthy lifestyle, aesthetic heritage, physical health, spiritually-healthy, rules of hygiene, a citizen, health protection.

Мустақиллик йилларида соғлом турмуш тарзини амалга ошириш мақсади давлатнинг устувор йўналишларидан бирига айланди.

Соғлом турмуш тарзи мураккаб жараён бўлиб, у ўз моҳиятига кўра инсон саломатлигини таъминлашнинг сиёсий, ижтимоий, иқтисодий омиллари ва шарт-шароитларининг мавжудлигини талаб этади. Шу билан бирга, соғлом турмуш тарзи инсон мафқураси, унинг этик-эстетик кадриятлари ва

ахлоқий меъёрларини болалиқдан шакллантирилиб борилишини, жамият тараққиётида бу жиҳатларнинг узлуксизлигини мунтазам равишда таъминлашни кун тартибига қуяди.

Соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш ва тарбиялашдан бош мақсад эса маънавий ва жисмоний, рухий ва мафқуравий жиҳатдан етук ва баркамол авлодни вояга етказишдан иборатдир.

Шу сабаб, соғлом турмуш тарзи нормаларини фуқаролар ҳаётининг кундалик нормасига айлантириш бутун дунё

Кошанов К.М. Обучение студентов вузов основам ведения научно-методических исследований	3
--	---

TA'BIYAT HA'M TEXNIKALI'Q ILIMLER

Matematika, fizika, texnika, informatika

Айтмуратов Б.Ш., Сейтимбетов Д.М., Сабиров А.О. Мураккаб шакли юпка пластинканинг электромагнит майдонда тебраниш масалаларини ечишнинг хисоблаш алгоритми ва уни MAPLE тизимида ечиш	5
Ешмуратов Ш.А., Султамуратов Х.Х., Жуманиязов А.П. Минимал конфигурациялы жасалма нейрон торларын синтезлеу усылының нәтийжеллиги	8
Жумаев Э.Э. Дифференциал ва вектор функция ёрдамида кўзгалувчи каноник реперни киритиш ва ундан фойдаланиш хақида	10
Жумамуратов А., Жумамуратов М.А. Элементный анализ природных объектов Республики Каракалпакстан	13
Жалелов М.А., Хошимов А.А. Рекомбинационные свойства компенсированного кремния	15
Карабаева М.А., Хашимов А.А., Абдурахманов У. Исследование структуры сажасодержащих керамических материалов в рамках теории неоднородных систем	17
Турманов И. Фаўшаны дефолиациялаудын пахта талшыгының сапасына тәсири	19

Biologiya

Халмуратов П., Арзимова П. Бигнониялар тукумласы ўёкиллериниң биоморфологиялык өзгешеликлери	20
--	----

JA'MIYETLIK HA'M EKONOMIKALI'Q ILIMLER

Ekonomika

Абдукаликова М. Ўзбекистон Республикасида бюджетдан ташқари пенсия жамғармасиниң ахамияти	22
Умаров Е.К., Умарова А., Каракалпакстанның суўғарылатуғын аймакларында өндириш структурасын оптимизациялау	24
Каленов К. Бозор иктисодиёти шароитида пенсия жамғармасиниң асосий вазибалари	29

Milliy ideya, ruwxiyli'q tiykarlari' ha'm huquqtaniw

Кутлымуратов Ф., Исмаилова З. Конституция мәмлекеттиң бас нызамы сыпатында	30
Тилеуов Е. Мийнет шәртнамасын өзгертиўдиң хуқықый тийкарлары	32

Tariyx

Шамамбетов Б., Сағындыков Б. Каракалпакстанның аўыл хожалығында 1950-1970-жылларда пахташылык тараўының материаллык техникалык базасын раўажландыруў бағдарлары	35
Хужаниязов У.Е. Ўзбекистонда ижтимоий маданият сохасидаги ислохотлар мохияти	36

Til bilimi

Байниязова С.Т. Категория валентности в исследованиях немецких лингвистов	38
Өтемисов А. Каракалпак тилиндеги айырым фитонимлердиң қолланылығуы ҳақында	40

A'debiyattani'w

Алламуратова Г.Ж., Тлеубергенова Р. Тема любви в творчестве Ивана Бунина (на примере рассказа «Солнечный удар»)	42
Курбаниязова С., Есбергенова Г. О переводах некоторых произведений Гёте и Гейне на русский язык	43
Хўжаниязов Э., Кабулова Д. Юртбошимиз каломлариниң Муҳаммад Юсуф шеърлятидаги башии талқини	46
Жуманов З.Т. Роман хәм көркем деталь (К.Алламбергенов романлары мысалында)	49
Ктайбекова З.К. Ө.Ембергеновтын гүрринлириндеги сюжетлик өзгешеликлер	51
Қазақбаев С.С. Ғәрезсизлик жылларындағы каракалпак балалар поэзиясының тематикалык өзгешеликлери	53
Матякупов С. Лирик кечинма ва бадиий талқин уйғунлиги	55
Пахратдинов А. Бердақ шайырдын өмири хәм әдебий ағартыўшылык көз-қараслары	57
Rzaeva R.K., Eshimbetova N.M. Lyricism of the great poet-classic of the XIX-th century Ajiniyaz	59
Сапаева Ф. Махтумқули шеърляри ўзбекча таржимасига баъзи бир қайдлар	61
Шамуратова З. «Мы из другого поколения...» Поэзия Тулепбергенова Матмуратова (1939 -1984)	65

Pedagogika, psixologiya

Абдуллаева Р., Джуманиязова Н. Взаимодействие различных языковых систем в сознании учащегося в процессе обучения	69
Ажиева М.Б., Ажиев А.Б. Методика решения задач и использование дидактического материала при изучении курса «Основы генетики»	70
Алтаназарова Ш.А. Традиции каракалпакского народа в изготовлении изделий из рога и кожи	72
Esbog'anova V., Xalimov M., Abatov J. Talabalarning chizma geometriya fanidan dastlabki olgan bilimlarini aniqlashda test-sinovlaridan foydalanish	73
Хожиева З.Б. Когнитивный аспект анализа художественного текста	75
Ибодуллаева И. Бошланғич синф ўқувчиларида ўқув фаолиятиниң хусусиятлары	77
Жамолдинова О. Ешларда соғлом турмуш маданиятини шакллантиришда технологик ёндашув	79
Qurbanbaeva D. Sinf rahbarlarining tarbiyaviy ishlarini rejalashtirishi	81
Матуразова З.М., Сапарова Л.К. К вопросу формирования ценностных ориентаций у молодежи на основе народных традиций	83
Отениязова Ш., Алаўатдинова Р. Баслаўиш классларда жаңа педагогикалык технологиялар хәм интеграциялык сабақлардың әҳмиети	85
Қалжанов П. Рамазанов М. Физикалык шынығулардын инсан саламатлығында тутқан орны	86
Тангирбергенова З. Ўсмирларда соғлом турмуш маданиятини шакллантириш	88
Уразимова Т. Суўретлеу өнери сабағы қурылысының айрықшалықлары	90
Утебаев Т.Т. Каракалпакстанда тәлим-тәрбиялык ой-пикирлердиң раўажланыўу	92

Recenziya

Базарбаев Ж., Пазылов А. Миллий ғоя тарғиботиға тайёрлашнинг педагогик ва технологик асослари ҳақида янги тадқиқот	94
--	----